

**ZPRÁVA O ČINNOSTI
NÁRODNÍHO POZEMKOVÉHO SPOLKU
za období od Výročního setkání pozemkových spolků 2009
v Pláních pod Ještědem**

1. Rada Národního pozemkového spolku

Rada NPS pracovala v uplynulém období ve složení Pavel Bureš (Národní památkový ústav), Václav Izák (ÚVR ČSOP), Miroslav Janík (Pozemkový spolek Kosenka pro přírodu a památky Valašskoklobucka), Martin Klaudys (Pozemkový spolek pro přírodu a památky Podblanicka), Jiří Koreš (Pozemkový spolek Šance pro draha), Michal Krátký (Pozemkový spolek Sagittaria), Ladislav Ptáček (Pozemkový spolek Pobečví), Jiří Rous (ÚVR ČSOP), Tomáš Růžička (Nadace Partnerství), Petr Stloukal (Ministerstvo životního prostředí), Jiří Stonawski (Lesy České republiky, s.p.) a Vlastislav Vlačičha (Pozemkový spolek Milý – předseda Rady NPS). Rada se sešla od minulého Výročního shromáždění šestkrát. Podrobné zápisy z jejích jednání byly zasílány všem akreditovaným pozemkovým spolkům.

2. Akreditace pozemkových spolků

V roce 2009 ukončily činnost pozemkové spolky Český ráj (ZO ČSOP Křižánky) a Aluvia dolního toku Dyje (ZO ČSOP Břeclav). Žádný nový pozemkový spolek akreditován nebyl. Na konci roku 2009 tak bylo akreditováno 54 pozemkových spolků (z toho 17 zřízených organizacemi mimo ČSOP). Poprvé v historii hnutí tak došlo k mírnému poklesu počtu akreditovaných pozemkových spolků oproti předešlému roku.

V prvních měsících roku 2010 byly již nově akreditovány 2 pozemkové spolky – PS Šumava (ZO ČSOP Šumava) a PS Klíny (ZO ČSOP Klíny). Jedna žádost o akreditaci nebyla schválena, neboť žadatel zatím nemá žádný právní vztah k zájmovým pozemkům (žádosti o akreditaci byla podána zároveň se žádostí o výkup v rámci kampaně Místo pro přírodu, který ještě neproběhl). Zdá se tedy, že loňský útlum v akreditacích a počtu akreditovaných pozemkových spolků nebyl trendem, ale pouze momentálním výkyvem. Samozřejmostí je tak jako v minulosti osobní návštěva organizace žádající o akreditaci koordinátorem programu.

S akreditací úzce souvisí databáze pozemků a s ní související možnost on-line podávání zprávy o činnosti. Databáze je již funkční a naplněná veškerými staršími daty, postupně jsou odlaďovány průběžně odhalované drobné technické nedostatky. Ke spuštění ostrého provozu by mělo dojít v první polovině dubna. I proto dosud není uzavřeno prodlužování akreditací na rok 2010.

3. Servis pozemkovým spolkům

Pokračovaly tradiční výhody spojené s akreditací pozemkových spolků, jakými jsou možnost opakovaného čerpání finančních prostředků v rámci výběrového řízení na podporu pozemkových spolků (viz bod 4), možnost požádat o výkup pozemku v rámci kampaně Místo pro přírodu (viz bod 6), pojištění zodpovědnosti za škody, bezplatná právní a další odborná pomoc, průběžná informovanost, zvýhodnění pozemkospolkových aktivit ve výběrovém řízení ČSOP Ochrana biodiverzity (od roku 2009 díky zahrnutí mezi bodově ohodnocené priority poměrně výrazné – samozřejmě při podání kvalitního projektu) a bezplatná účast zástupce akreditovaného pozemkového spolku na Výročním shromáždění PS.

Všem akreditovaným pozemkovým spolkům bylo začátkem roku 2010 zasláno 50 ks (pokud si výslovně nenapsaly o nižší počet) nového vydání brožury „Pozemkové spolky – jak může najít vlastník, úředník a ochranář společnou řeč?“, sloužících prezentaci myšlenky a činnosti pozemkových spolků. Brožury jsou připraveny tak, že je do nich možno doplnit kontakt na konkrétní pozemkový spolek.

Akreditovaným pozemkovým spolkům jsou rozesílány mailem informace o možnostech získávání finančních prostředků, o zajímavých seminářích, podrobnosti o akreditačních výhodách, o kampani Místo pro přírodu, nabídky zahraničních stáží, obecně využitelné výstupy z projektů a další zajímavé informace (během uplynulého období bylo takovýchto mailů zasláno cca 40). Akreditovaným pozemkovým spolkům mimo ČSOP je zasílán časopis Krása našeho domova (členové ČSOP ho dostávají v rámci členských výhod). Funguje vzájemná výměna vydaných materiálů mezi pozemkovými spolkami, sloužících především pro inspiraci.

Právní poradenství bylo i v roce 2009 domluveno se třemi právníky – běžné poradenství pozemkovým spolkům (uzavírání smluv a pod.) zajišťovala Mgr. Dominika Kovaříková, poradenství v problematice nedořešených vlastnických vztahů Mgr. Eva Neradilová a problematiku věcných břemen Mgr. Ondřej Kováč (který kromě toho zajišťoval i výklady různých sporných či nových právních norem). Na webových stránkách byl publikován zajímavý materiál „*Ochrana vlastnických a souvisejících práv pozemkových spolků v právním řádu České republiky*“, zpracovaný v roce 2007 Mgr. Martinem Prokopem.

Bezplatné poradenství ve věcech aplikací GIS systémů a čerpání finančních prostředků z OPŽP nabízel ostatním spolkům PS Meluzína – je-li Radě NPS známo, nebyla tato nabídka využita, stejně jako nabídka konzultací v otázkách ÚSES ze strany člena Rady NPS Jiřího Rouse. Koordinátor programu aktivně spolupracovat při přípravě většiny zpracovávaných ochrannářských plánů.

Pojištění zodpovědnosti za škody platí v nezměněné podobě i v roce 2010.

Rada NPS řešila v uplynulém období několik problémů, do nichž se pozemkové spolky dostaly. Nejzásadnější byl spor se Středočeským krajem v lokalitě Milská stráň (viz kapitola 8) a stížnost podaná na činnost PS Niva ve věci údajného střetu zájmů (neprokázáno). ČSOP podávala jako vlastník vykoupeného pozemku na Trianglu zásadní námitku ke konceptu územního plánu hl. m. Prahy, ohrožujícímu tuto lokalitu.

Koordinátor programu řešil průběžně individuální požadavky či problémy pozemkových spolků – telefonicky, mailově a v případě potřeby i osobně návštěvou.

4. Výběrové řízení ČSOP

V rámci výběrového řízení na podporu pilotních a rozvojových projektů pozemkových spolků, financovaného tradičně Ministerstvem životního prostředí, bylo v roce 2009 podáno 27 projektů. K finanční podpoře v rámci výběrového řízení bylo schváleno 26 projektů (jeden byl doporučen k podpoře v rámci souběžného programu Blíž přírodě, jehož cílem je zpřístupňování zajímavých přírodních lokalit), jeden z nich následně nebyl realizován. Mezi realizovanými projekty nebyl v tomto roce žádný pilotní (jehož cílem je založení nového pozemkového spolku), v jednom případě však šlo o první projekt dané organizace. 9 projektů (tedy rovná třetina) bylo realizováno subjekty mimo ČSOP. Projekty byly podpořeny částkou 1.164.000 Kč. Anotace jednotlivých projektů jsou zveřejněny na webových stránkách <http://pozemkovespolky.csop.cz>.

V rámci projektů byla získána vlastnická práva k 24,8 ha přírodně hodnotných pozemků (v rámci projektů byla hrazena pouze administrativa související s převzetím vlastnických práv, nikoli samostatné výkupy!), uzavřeny byly nové nájemní, podnájemní a výpůjční smlouvy na 39,4 ha a dohody o spolupráci s vlastníky na 136,6 ha a získány souhlasy s údržbou na 57,1 ha přírodně cenných pozemků, prodlouženy či obnoveny byly smlouvy a dohody na 24,1 ha pozemků. Celkem tedy byly získány či obnoveny vztahy k 282 ha přírodně hodnotných pozemků na celkem 52 lokalitách, z čehož 38 lokalit je nových. Dále byla v rámci projektů vydána 1 brožura o činnosti pozemkového spolku v nákladu 600 ks, 1 „noviny“ o činnosti pozemkového spolku v nákladu 5000 ks, 4 letáky o zájmových lokalitách pozemkových spolků (z toho jeden v české a anglické mutaci) v celkovém nákladu 15000 ks, jedna pohlednice lokality pozemkového spolku v nákladu 2500 ks, na zájmových lokalitách bylo nově osazeno 14 a obnoveny 2 informační panely, informujících veřejnost o významu daných lokalit. Byly obnoveny dvě naučné stezky procházející lokalitami v péči pozemkových spolků a výrazně aktualizovány a doplněny byly 2 webové prezentace pozemkových spolků. Bylo uskutečněno 52 odborných exkurzí a „dnů otevřených dveří“ na lokality v péči pozemkových spolků, kterých se zúčastnilo více jak 4000 lidí a uspořádány 4 výstavy, jimiž prošlo na 2000 lidí, činnost pozemkových spolků byla prezentována i na Ekologických dnech v Olomouci. Dále byly vypracovány 4 odborné studie týkající se činnosti pozemkových spolků a jejich zájmových lokalit, zpracováno 5 ochrannářských plánů na lokality ve vlastnictví pozemkových spolků a vytvořeno 6 metodických materiálů, shrnujících výsledky z realizace projektů pro potřeby dalších pozemkových spolků. Bylo provedeno jedno geodetické zaměření lokality v majetku pozemkových spolků a připraveno (částečně ve spolupráci s vlastníky) minimálně 7 projektů na čerpání finančních prostředků z jiných finančních zdrojů (OPŽP, krajská grantová řízení – vesměs na management lokalit).

Pro rok 2010 byla zvednuta maximální částka podpory pro rozvojové projekty na 80000 Kč a rozšířena podpora i na materiální dovybavení spolků a fundraisingové aktivity. Podáno bylo 36 projektů, z toho 6 projektů pilotních či podaných čerstvě akreditovanými pozemkovými spolků. Rada NPS doporučila podpořit všechny projekty (jeden podmíněně) celkovou částkou 2.000.000 Kč. V tuto chvíli však stále ještě nejsou známy výsledky výběrového řízení MŽP a tedy skutečnost, zda skutečně bude projekt podpořen v plné výši.

5. Kampaň „Místo pro přírodu“ – veřejná sbírka

Kampaň i nadále pokračovala ve dvou úrovních – na celostátní úrovni (v obecné rovině) a na regionální úrovni (již tradiční kampaň PS KOSENKA „Zachraň les“, nově pak kampaň PS Čertoryje „Obnova luk v Pomoraví“). V současné době se připravuje další lokální kampaň, a to na výkup cihelny Chmeliště (PS Denemark). Během roku se diskutovalo i o dalších návrzích na lokální kampaně, tyto však z různých důvodů nebyly spuštěny.

V březnu 2009 byl ukončen další tříletý cyklus veřejné sbírky. Vyúčtování proběhlo bez problémů, takže nové, již třetí kolo této sbírky mohlo být spuštěno 11. května 2009. Do poloviny března 2010 bylo na účet Místa pro přírodu vybráno 726.149 Kč (z toho 120.049 Kč na „podúčet“ bělokarpatského lesa a 57.400 Kč na „podúčet“ luk v Pomoraví). Vykoupilo se dalších 15 pozemků (Lipiny, Bělá, Krajina útulná, Vlčí hrdlo) o celkové výměře 2,93 ha. Celkem je již v rámci kampaně vykoupeno 70,2 ha. Další dvě kupní smlouvy (Lipiny + Vlčí hrdlo – celkem 4 pozemky, 0,88 ha) se v těchto dnech podepisují. Zájem o výkupy ze strany pozemkových spolků trvale přesahuje možnosti sbírky, výkupy na dvou lokalitách nebyly prozatím z finančních důvodů doporučeny.

S dárci kampaně je udržován průběžný kontakt, na jaře a na podzim jim byly rozeslány „Dárcovské listy“ (podrobné informace o nově vykoupených lokalitách, o činnosti na lokalitách již dříve vykoupených a stručně též další plány a záměry) s prosbou o další příspěvek, tradicí se již staly i setkání s dárci na vykoupených lokalitách (v uplynulém období dvě: červen Střelenská louka, říjen Ščúrnicka). Informace o kampani zájemci i nadále naleznou na www.mistoproprrodu.cz (v současné době se pracuje na kompletním předělání těchto stránek), zprávy o průběhu kampaně i vykoupených lokalitách vychází pravidelně v časopise Krása našeho domova, nově byly zřízeny stránky kampaně i na facebooku (<http://www.facebook.com/pages/Misto-pro-prirodu/189592913351>).

Bohužel několikaletou podporu organizačního zabezpečení kampaně (administrativních nákladů, propagace a pod.) ukončil Metrostav, tento finanční výpadek se prozatím nepodařilo nahradit.

6. Koncepční materiály

Byla zpracována analýza shrnující vývoj a současný stav pozemkospolkového hnutí a na základě toho navrhuje určité změny ve směřování programu. Autory analýzy jsou členové Rady NPS Tomáš Růžička a Ladislav Ptáček. Byla zpracována metodika monitoringu zájmových lokalit. Byly též navrženy změny ve Směrnici pro pozemkové spolky. Všechny tyto materiály ještě budou diskutovány na Výročním shromáždění pozemkových spolků.

Rada NPS se intenzivně zabývala postupně zpracovávanými ochrannými plány na vykoupené lokality, na nichž zároveň testovala použitelnost před několika lety schválené metodiky. Zatím se povedlo dovést do finální podoby jeden plán – Kupsovu skálu.

Rada NPS se též zabývala aktualizací Manuálu PS. Rozhodla, že ustoupí od papírové verze tohoto materiálu, nadále z důvodu snížení nákladů a operativnější možnosti aktualizace bude manuál rozdělený na jednotlivé logické kapitoly rozesílat v pdf. Aktualizace starých a doplnění nových kapitol by mělo proběhnout v tomto roce.

7. Prezentace pozemkových spolků

Kromě aktivit, souvisejících s kampaní „Místo pro přírodu“ (viz kapitola 5) a aktivit jednotlivých pozemkových spolků (viz mimo jiné kapitola 4) byla činnost pozemkových spolků prezentována pravidelně v časopise Krása našeho domova, příležitostně i v Depeších ČSOP. Informace o pozemkových spolcích se dostaly i do časopisu Ochrana přírody (opakovaně), do zpravodajského časopisu Respekt, do řady regionálních novin a do televize (zpravodajství). Potěšitelné je, že veškeré informace o pozemkových spolcích jsou v kladném smyslu (a to někdy i jako protipól ke kritizované státní ochraně přírody).

Průběžně jsou aktualizovány centrální webové stránky pozemkospolkového hnutí na adrese <http://pozemkovespolky.csop.cz>.

Materiály o pozemkových spolcích a kampani Místo pro přírodu byly distribuovány i prostřednictvím nově vytvořené sítě Infocenter ČSOP.

8. Spolupráce s veřejnou správou

Za největší úspěch uplynulého období lze považovat obnovení v předchozích letech částečně vážnoucí komunikace s AOPK. Zástupce AOPK Mgr. Martin Třešňák je dnes stálým hostem jednání Rady NPS, AOPK splnila svůj slib a zahrnula pozemkové spolky mezi neopominuletné vlastníky při projednávání plánů péče ZCHÚ. I přesto je v této spolupráci stále co zlepšovat, zejména v rovině péče o státní pozemky spravované AOPK.

Spolupráce s MŽP byla tradičně korektní (zejména díky zástupci MŽP v Radě NPS), nejasnosti kolem podmínek ložské podpory programu pozemkových spolků se povedlo poměrně rychle vyřešit.

Vážný, dosud nevyřešený problém nastal se Středočeským krajem, který se rozhodl při podpoře údržby o ZCHÚ zcela ignorovat vlastníky a nájemce pozemků. Problém dosud není uspokojivě vyřešen. Zdá se, že v ostatních krajích tento problém zatím neexistuje.

9. Zahraniční spolupráce

Nejdůležitější akcí uplynulého roku v rámci zahraničních vztahů byla návštěva 8 zástupců pozemkových spolků z Katalánska v České republice 15. – 22. května 2009. Účastníci studijní cesty se seznámili přímo v terénu s činností deseti českých a moravských pozemkových spolků (PS Kosenka, PS Prostějovsko, PS Hády, PS Chaloupky, PS pro přírodu a památky Podblanicka, PS Radnice, PS Berkut, PS Meluzína, PS Čmelák a PS Mokřady a louky Liberecka) + s pražským ústředím, možnosti setkat se s účastníky cesty využili i členové PS Fergunna.

Byl schválen námi podaný projekt v programu Leonardo na stáže členů pozemkových spolků v partnerských organizacích v Katalánsku (XCT), Itálii (Legambiente) a Bavorsku (DVL). Do programu je zapojeno šest pozemkových spolků (PS pro přírodu a památky Podblanicka, PS Čmelák, PS Ždánický les, PS Severní Prácheňsko, PS Prostějovsko, PS Hády). Jedno později uvolněné místo bylo z důvodu nezájmu mezi pozemkovými spolky nabídnuto zástupci organizace mimo akreditované PS. Stáže se uskuteční v období od dubna letošního roku do května roku příštího. Bohužel nebyly podpořeny totožné projekty našich partnerských organizací, které by zajistily reciprocitu stáží, tudíž se v současné době snažíme společně zajistit alespoň nějaké minimální finance z jiných zdrojů, které by umožnili též uskutečnění stáží v ČR.

V září se v Dublinu uskutečnila konference mezinárodní organizace národních pozemkových spolků (INTO – International National Trusts Organization), které se zúčastnil i zástupce Rady NPS Václav Izák. Tato mezinárodní nezisková organizace se chce mimo jiné zabývat přenosem zkušeností z péče o kulturní dědictví. V této souvislosti se v březnu 2010 uskutečnila v Praze za účasti prince Charlese další schůzka, kde byly diskutovány možnosti přenosu zkušeností do České republiky.

10. Personální zajištění programu

Personální zázemí činnosti pozemkových spolků i Rady NPS tvoří Kancelář ÚVR ČSOP. Koordinátorem programu byl v roce 2009 Jan Moravec, komunikaci s dárci a administrativní zázemí sbírky Místo pro přírodu měla na starosti Patrik Sláma, přípravu projektu Leonardo a komunikaci se zahraničními partnery zajišťovala Markéta Peckové. Na chodu programu se v rámci svých pracovních náplní (účetnictví, korespondence...) podíleli i další zaměstnanci Kanceláře. Od února 2010 byla koordinace programu posílena Stanislavou Bartošovou, kampaň Místo pro přírodu převzala Lucie Matulová.

25. března 2010

Vlastislav Vlačíha

Předseda Rady Národního pozemkového spolku

Jan Moravec

Koordinátor programu